ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

УДК 37.013.74

Андрущенко В. П.
доктор філософських наук, член–кореспондент НАН України, академік НАПН України, професор, президент Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи, ректор, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), panyolga@ukr.net

"ПЕДАГОГІЧНА КОНСТИТУЦІЯ ЄВРОПИ" ЯК ПРОЕКТ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ XXI СТОЛІТТЯ

Розглянуто роботу Другого форуму ректорів педагогічних університетів Європи, де був прийнятий стратегічний документ, який визначає духовну платформу формування нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття – "Педагогічна Конституція Європи".

Ключові слова: *угода, Педагогічна Конституція, Україна, ЄС, асоціація, документ, Форум.*

Освіта завжди була предметом розгляду у будь–яких філософсько–культурологічних моделях майбутнього. Достатньо звернутись до праць античних мислителів, проаналізувати філософську спадщину представників епохи Відродження чи Просвітництва, Нового часу чи класичної доби щоб переконатись у тому незаперечному факті: становлення (соціалізація) людини через освіту і завдяки освіті є наріжною проблемою всіх часів і народів доступного нам відтинку історії. В наші дні проблеми розвитку освіти, інтелектуального потенціалу людини, зміцнення духовних основ суспільства нині перемістились у центр філософського дискурсу епохи. І це закономірно. Адже саме інтелект сьогодні визнається у якості головного ресурсу розвитку цивілізації. Важливе значення має також духовно–моральний потенціал особистості. Об'єднавчий процес народів і культур, що розгортається на теренах Європи, потребує формування сучасного суб'єкта європейської життєдіяльності – людини, здатної до співжиття в суспільстві без насильства, у мирі, злагоді, за принципами гуманізму, милосердя, справедливості та свободи. Реалізація цієї історичної місії неможлива без вчителя – провідного суб'єкта змін. Навчаючи дітей, формуючи їхній світогляд і культуру, учитель виховує у молодого покоління здатність жити та працювати в умовах полікультурної взаємодії народів європейського простору. Останнє змінює історичну місію освіти і вчителя, головним завданням яких є виховання потреби і вміння жити разом у єдиному європейському домі на засадах демократії та дотримання прав людини, миролюбства і екологічної безпеки, толерантності і солідарності. Виконання цього завдання потребує об'єднання університетів педагогічного профілю, розробки єдиної стратегії підготовки майбутніх педагогічних кадрів, підпорядкованої інтеграції зусиль з формування нового вчителя на єдиній платформі європейських цінностей з урахуванням особливостей національних культур і характерів.

Своєрідною відповіддю на виклики епохи стало об'єднання ректорів педагогічних університетів Європи за для підготовки головного суб'єкта майбутніх змін – вчителя, який зрощує зазначені цінності практично у продовж життя.

Нещодавно у старовинному німецькому місті Франкфурт–на–Майні відбувся Другий форм ректорів педагогічних університетів Європи, де була прийнята "Педагогічна Конституція Європи". Ця подія має непересічний характер. Вона є логічним продовженням педагогічних інновацій, що впроваджуються Міністерством освіти і науки України в останні роки щодо модернізації європейського освітнього простору. Мова йде про ініційований міністром освіти і науки України фундаментальний Проект "Школи XXI століття: Київські ініціативи"; програму взаємодії столичних Управлінь освіти Європейського простору; низку широкоформатних проектів міжнародного штибу (мобільність викладачів та студентів, академічні свободи, демократизація управління) тощо.

Академічний Форум, участь у якому взяли ректори університетів та зацікавлені особи 11 країн Європи, затвердив документ стратегічного значення – аксіологічну платформу підготовки Нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття. Цінності, задекларовані в ньому, мають загальнолюдське значення й однаково потрібні народам і країнам європейського простору. Документ отримав амбітну назву: "Педагогічна Конституція Європи". Він встановлює принципи узгодженої трансуніверситетської політики, регламентує педагогічну діяльність та визначає загальний механізм підготовки педагогічних кадрів. На його основі ми маємо намір готувати вчителя, який виховає нові покоління європейців, здатних жити у спільному Європейському Домі у повазі, порозумінні і співпраці на основі таких загальнолюдських цінностей, як демократія і права людини, миролюбство і екологічна безпека, солідарність і т.п.

Документ підготовлено авторським колективом у складі Віктора Андрущенка, Гюнцингера Морітца (професор, Німеччина), Альгідрас Гайжутіс (професор, ректор, Литва). Актуальність підготовки і прийняття цього документа обумовлена потребами зміцнення та розвитку єдиного європейського дому, розширення кроскультурних комунікацій, поглиблення взаємодії, співпраці народів європейського простору як умови забезпечення гідного місця Європи в глобальній світовій конкуренції народів і культур.

Характерним є те, що уявлення про гуманістичні основи педагогічної освіти європейського простору сформувались ще в епоху античності. Їх загальнолюдський зміст шліфувався в процесі сходження країн Європи сходинами прогресу. Кожна з наступних історичних епох послідовно формувала модель педагогічної освіти як освіти гуманістичної, креативної, людино – і культуротворчої. Необхідно віддати найвищу шану славетним педагогам, мислителям, подвижникам освітньої

справи, що у ході історичного розвитку сформували спільну платформу цінностей, актуальну для всіх країн і народів європейського континенту та і всього світу. Серед них – Ян Амос Коменський, Вільгельм фон Гумбольт, Януш Корчак, Джон Локк, Антон Макаренко, Марія Монтессорі, Йоган Генріх Песталоцці, Жан – Жак Руссо, Василь Сухомлинський, Костянтин Ушинський, Фрідріх Фребель та ін. Однак, умови для реалізації цієї моделі з'явились порівняно недавно. В їх основі – розпад останніх імперій, символом чого стала руйнація Берлінської стіни, загальне прагнення європейських народів жити в мирі і дружбі, взаємній повазі і співпраці.

Провідними із сформульованих цінностей стали: людиноцентризм, толерантність, миролюбство, екологічна безпека, дотримання прав людини, солідарність. Підготовка педагогів за єдиною шкалою загальнолюдських цінностей й з урахуванням національних особливостей є тим головним остовом, навколо якого мають здійснюватись модернізаційні та інноваційні процеси педагогічної освіти в сучасному європейському просторі. Європейський вчитель покликаний знайти відповіді на виклики епохи й сприяти входженню учнівської і студентської аудиторії в лоно прогресу наукового знання, високої культури, соціально–практичного досвіду поколінь, загальнолюдських соціокультурних цінностей, духу гуманізму і людинолюбства.

Нормативні основи професійної педагогічної підготовки закладені Рекомендаціями ЮНЕСКО–МОП про становище вчителів (1966) та Рекомендаціями ЮНЕСКО про статус викладацьких кадрів вищих навчальних закладів (1997), Лісабонськими домовленостями (1997 р.) щодо визнання кваліфікацій у галузі вищої освіти, деклараціями Болонського процесу стосовно створення європейського простору у сфері вищої освіти, Міжнародною стандартною класифікацією освіти (МСКО–2011). Актуальність "Педагогічної Конституції Європи" полягає у доповненні переліку міжнародних домовленостей у сфері вищої освіти документом, який інтегрує положення про основи педагогічної підготовки європейського освітнього простору.

Асоціація ректорів педагогічних університетів Європи створена восени 2011 року в м. Києві. До її складу входять 25 університетів з 11 країн Європи. Ректор НПУ ім. М. П. Драгоманова В. П. Андрущенко є Президентом Асоціації. Ця міжнародна громадська організація має такі завдання: розвиток міжнародних зв'язків між установами вищої педагогічної освіти Європи, підготовка пропозицій з удосконалення нормативно–правової бази у педагогічній сфері, організація науково–практичних заходів на міжнародному рівні.

Текст Педагогічної Конституції Європи підписали 25 ректорів – учасників Форуму з 11 країн Європи. Участь у Форумі взяли відомі та впливові в освітньому просторі Європи особистості, зокрема: д–р Доріс Пак – член Європарламенту, голова Комітету з питань культури та освіти Європейського Парламенту; д–р Вольф Клінц – член Європарламенту, голова Комітету з питань фінансово–економічної та соціальної кризи; д–р Кріс-тоф Конрад – член Європарламенту, президент Фонду "Єдність Європи"; Павло Клімкін – Надзвичайний і Повноважний Посол України у Федеративній Республіці Німеччина; Альберт Черніюк – Генеральний Консул України у Франкфурті–на–Майні; Василь Кремень – президент НАПН України; Анатолій Толстоухов – спеціальний уповноважений прем'єр–міністра України; Дітріх Штюдеманн – екс–посол Німеччини в Україні.

Пленарне засідання Форуму відбувалося в актовій залі Університету Ґете. На початку засідання було оголошено привітання учасникам Форуму від прем'єр–міністра України (оголошував А. Толстоухов) та міністра освіти і науки України (оголошував В. Кремень). Основну доповідь "Про формування духовної платформи підготовки Нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття – Педагогічна Конституція Європи" (доповідач – Віктор Андрущенко, Україна) сприйнято з розумінням і великою підтримкою. Далі з програмною доповіддю на Форумі виступила голова Комітету Європарламенту Доріс Пак. Вона високо оцінила та підтримала ідею формування аксіологічної платформи для формування нового європейського вчителя й висловила пропозиції щодо імплементації Педагогічної Конституції у європейський педагогічний простір.

Підтримку ідеї і проекту загалом висловили також депутати ЄП Вольф Клінц та Крістофер Конрад, ректор Петро Кухарчик (Білорусь), ректор Рубен Мірзаханян (Вірменія), ректор Геннадій Бардовський (Росія), директор Інституту педагогіки Університету Й. Ґете Удо Раулін (Німеччина), президент НАПН України Василь Кремень, ректор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Віль Бакіров (Україна), ректор Тернопільського педагогічного університету Володимир Кравець (Україна), екс–посол Німеччини в Україні Дітріх Штюдеманн та інші учасники Форуму.

Напередодні пленарного засідання делегатів та учасників Форуму прийняв віце–мер м. Франкфурт–на–Майні Фолькнер Штайн. Він висловив переконання, що прийняття та реалізація Педагогічної Конституції буде сприяти формуванню майбутніх поколінь у дусі миролюбства, демократії, толерантності та інших національних і загальнолюдських цінностей, об'єднанню народів європейського простору.

Віце–меру Франкфурта–на–Майні було вручено привітання від глави Адміністрації м. Києва п. Олександра Попова, медаль університету імені М. П. Драгоманова та подарунок (гравюра "Софія Київська"). У другій половині дня (23.05.13) відбувся прийом від організаторів Форуму в клубі Union International Club, участь у якому взяли ректори – учасники Форуму, дипломати, ректори та професори низки університетів Німеччини, працівники управлінських структур Університету Й. Ґете, представники преси та бізнесових структур Федеративної Республіки Німеччини. На прийомі були присутні віце–мер м. Франкфурт–на–Майні Фолькнер Штайн, Генеральний Консул України у Франкфурті–на–Майні Альберт Черніюк. Підписання тексту "Педагогічної Конституції Європи" відбулось в Університеті Й.Ґете в урочистій, дружній атмосфері у присутності Надзвичайного та Повноважного Посла України у Федеративній Республіці Німеччина Павла Клімкіна.

Учасники Форуму засвідчили повагу до України – ініціатора означеного проекту як до країни глибокої педагогічної традиції, що має високе гуманітарне значення для народів Європи.

Andruschenko V.P. *, Ph.D., corresponding member of NAS of Ukraine, NAPS of Ukraine Academician, Professor, President of the Association of Rectors of pedagogical universities in Europe, the rector of the National Pedagogical University M.P. Drahomanova (Ukraine, Kiev), panyolga@ukr.net*

"Pedagogical constitution of Europe" as a project of educational policy of the XXI century

The article deals with the Second Forum of Rectors of pedagogical universities in Europe, which was adopted a strategic document that defines the spiritual platform forming a new teacher for the united Europe of the XXI Century – "Educational Constitution of Europe".

Keywords: agreement Teacher Constitution, Ukraine, the EU association document Forum.

Андрущенко В. П., *доктор философских наук, член–корреспондент НАН и академик НАПН Украины, профессор, президент Ассоциации ректоров педагогических университетов Европы, ректор Национального педагогического университета им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), panyolga@ukr.net*

"Педагогическая конституция Европы" как проект образовательной политики XXI века

Рассмотрена работа Второго форума ректоров педагогических университетов Европы, где был принят стратегический документ, который определяет духовную платформу формирования нового учителя для объединенной Европы XXI века – "Педагогическая Конституция Европы".

Ключевые слова: *соглашение, Педагогическая Конституция, Украина, ЕС, ассоциация, документ, Форум.*

* * *

УДК 141.7:37

Воробйова Л. С.
доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії та політології, Національний університет державної податкової служби України (Україна, Ірпінь), lubava_61@mail.ru

СВІТОГЛЯДНИЙ ВИМІР ОСВІТНІХ ЗМІН У ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Висвітлюються глобальні проблеми сучасності як виклик для освітніх перетворень та визначається головним концептом глобалізму світоглядно–ціннісні орієнтації людини.

Ключові слова: *глобальні проблеми, ціннісні орієнтації, планетарна свідомість, гуманітарна освіта.*

Глобальними проблемами сучасності є проблеми життя сучасних людей, які вже згодом інтегруються у системні економічні, політичні, культурні тощо проблеми, які і кидаються передусім у вічі, будучи, втім, лише проявом сутнісних антропологічних проблем.

Більшість робіт із глобалізації досліджують цей процес на феноменологічному рівні: вивчають трансграничні й кроскультурні відносини в господарсько–виробничій, економічній, політичній, інформаційній і іншій сферах. Але з'являються дослідження, що мають узагальнюючий характер – зі спробою з'ясувати глибинні соціально–історичні й соціально–культурні джерела глобалізації, у яких глобалізація з'являється не таке, що раптово обрушилося на людство явище. Відзначається, що хоча як специфічне соціальне утворення воно дійсно склалося зовсім нещодавно, вже набуло відчутних форм, що дозволяє верифікувати його емпірично, але головне – воно було підготовлено попереднім соціокультурним розвитком і еволюцією соціоприродних відносин.

Саме феноменологічність і фрагментарність дослідження глобалізму і глобалізації підштовхують дослідників на зосередження в аналізі очевидностей (екзистенцій), якими постають ризики, що детерміновані об'єктивним розвитком людства і визначені суб'єктивно, як глобальні проблеми сучасності. На початку XXI століття, коли стала очевидною можливість різного роду катастроф (екологічної, демографічної, антропологічної), виникла нагальна потреба у пошуку нових шляхів соціокультурного розвитку людства, виробленні нових цінностей, нової світоглядної системи координат, яка покликана забезпечити стратегію виживання людства.

Більшість сучасних вчених визнає, що глобальні проблеми спричинені діяльністю людини техногенної цивілізації, що розгорталася на засадах класичного раціоналізму. Відповідно до них, світ сприймався людиною як об'єкт реалізації її цілей і потреб. Тобто, людина і природа не розглядалися як цілісна система. Глобальні проблеми відображають суттєві негаразди, що охоплюють економічну, енергетичну, демографічну, соціальну, екологічну та інші сфери людського існування. Причому, глобальні проблеми зачіпають людське життя не лише в певних регіонах світу, а мають планетарний характер.

Зазвичай виокремлюють наступні основні структурні елементи: загроза світової термоядерної війни; наростаючі "ножиці" в рівні економічного і культурного розвитку країн, що складають "світове місто" та країн, що становлять "світове село"; винищення природних ресурсів; катастрофічні аномалії в сфері демографії (у вигляді "вибуху" народжуваності в одних випадках і депопуляції в інших); що підштовхує людство до останньої межі забруднення природного середовища; набирає темп і вандалізація культури. Втім, остання проблема включається в аналізовану систему далеко не завжди, що певною мірою свідчить про недооцінку її серйозності. За бортом системного аналізу глобальних проблем залишаються найгостріші проблеми охорони здоров'я (наркоманії, алкоголізму, СНІДу). З точки зору сучасної статистики така елімінація цілком зрозуміла: ці проблеми оцінюються як принципово менш небезпечні ніж загроза термоядерної війни, екологічною кризою тощо. Але якщо брати глобальні проблеми в їх динаміці, то цілком зрозуміло, що проблеми, які сьогодні елімітуються з аналізу, завтра можуть вийти на передній план не тільки з причини свого власного саморозвитку, але і у зв'язку з повним або частковим дозволом інших, більш пріоритетних нині проблем [1, с. 14].

У наш час стає зовсім очевидно, що прийшов час розстатися не тільки з багатьма ілюзіями класичної раціоналістичної ідеології й, насамперед, з її вихідною установкою, що визначає всі інші елементи її змісту, – переконанням у всемогутності, всевладді людського розуму, єдиним обмежником для якого є лише недостатня власна активність, але соціально–історичний і логіко–культурологічний аналіз життя суспільства переконують нас у необхідності нового світогляду людини, позбавленого утопічних претензій на тотальне керування соціальними історичними процесами, спрямованого на усвідомлення того, що людина – союзник природи, її співрозмовник, співтворець коеволюції, спільного розвитку людини з його природним і соціальним середовищем, на установлення рівноправних–партнерських відносин з тим, що перебуває поза людиною: природними й соціальними процесами, з іншими людьми, із цінностями іншої культури [2, с. 27]. В утвердженні такого світогляду істотну роль має відіграти нова (пост-